

DR. ABONYINÉ DR. PALOTÁS JOLÁN

A magyarországi településrendszer strukturális változása

Kószegfalvi György: A magyarországi településrendszer strukturális változása. IDRResearch Kft./Publikon Kiadó, Pécs, 2012., 128. o.

Kószegfalvi György legújabb munkája a hazai településrendszer strukturális változásait elemzi. A szerző szinte évente rukkol elő olyan átfogó, hosszú időtávot felölelő remekművel, amely széles körű érdeklődést vált ki a szakirodalmat követők körében.

Kószegfalvi György a korábbi évtizedekben mélyre ható elemzéseket végzett az agglomerációk tervezésével, azok fejlődésével, a hazai településrendszer strukturális átalakulásaival, a településrendszerünk fejlődési tendenciáival kapcsolatos témákban, amelyek a különböző időkeresztmetszetekben le-

játszódnó főbb folyamatokat, állapotokat jellemezték. Ezek neves szakfolyóiratokban, monográfiákban, tankönyvekben jelentek meg.

E legújabb munka kitüntetett figyelmet érdemel, mivel a múlt század ötvenes-hatvanas évtizedétől a 21. század elejét felölelő és a jövőbe is kitekintő nagy ívű feldolgozása a témának.

A szerző 87 irodalmi forrást sorol fel az irodalomjegyzékben, bár ez a válogatás kissé szubjektívnek tűnik. A bevezetőben hangsúlyozza, hogy a „társadalmi-gazdasági átalakulás, változások hatása bizonyos késéssel, időbeli eltéréssel érinti, befolyásolja településünk helyzetét, pozicionális adottságait, funkcionális jellemzőit. Fejlődésükben új hatótényezők jelennek meg, érvényesülnek, a korábbiak jelentősége csökken, szerepük átrendeződött, vagy akár meg is szűnt.” Ezt követően felvázolja a hazai településrendszer mai helyzetét. Kiemeli, hogy Budapest szerepe, jelentősége a rendszerváltás utáni időszakban tovább erősödött. A százezer fős városok is meghatározó szerepet töltenek be, de fejlődésük pályája, lakosságuk számának dinamikája, gazdasági, funkcionális szerepkörükből fakadó vonzóhatásuk, versenyképességük eltérő. Mindössze 30 a 30 000 és 100 000 fő közötti középváros, viszont a várossá nyilvánítási feltételek rendszerváltás utáni liberalizálás eredményeként a kisvárosok „felettebb népes családot képviselnek.”

A kötet röviden szól a községek nehéz helyzetéről, valamint a tanyák differenciált fejlődéséről, részletesen elemzi a strukturális változás eredményeként kialakuló településképződményeket. Az alábbi típusokat különbözteti meg:

- agglomerációk,
- agglomerálódó térségek,

- településegységek és
- városkörnyékek.

Kőszegfalvi munkája felvázolja a mű az egyes típusokba sorolás kritériumait, s a változás folyamatának különböző szakaszait. Bővebben elemzi az infrastruktúra szerepét a településrendszer strukturális változásának folyamatában, majd a 21. századi Magyarország településképződményeiről közöl egy áttekintő térképet, illetve az egyes képződményekről külön-külön egy-egy nagyon jól szerkesztett, települési egységre bontott, sraffozásos térképet (Hervai András munkái). Vázlatosan bemutatja az 1978–83 közötti időszaktól a magyarországi településrendszer strukturális változásának folyamatát, valamint az új lehatárolások során kialakult rendszert.

A 2003. évi felülvizsgálat szerint a 21 településképződményben összesen 386 település található. Kőszegfalvi kötetében táblázat rögzíti az 1996. és a 2003. évi lehatárolás szerinti településszám alakulását.

A magyarországi településképződmények című fejezet egyenként mutatja be a strukturális változás következtében kialakult helyzetet. Nagyon részletesen foglalkozik szektoronkénti bontásban a budapesti agglomerációval, majd a miskolci, a pécsi és a győri agglomerációval. Hasonló módon elemzi a balatoni, a zalaegerszegi, az egri és a szombathelyi agglomeráló térséget is. Dunántúli, alföldi és észak-magyarországi bontásban jellemzi az egyes térségek településegységeit.

Az Epilógus kitekintést nyújt a jövőbe. A szerző „feltételezhető következtetésnek” nevezi megfogalmazását. Feltételezi, hogy a jövőben is jelentős regionális különbségekkel kell számolnunk. A lassúbb társadalmi-gazdasági fejlődés mérsékeltebb, a gyorsabb pedig dinamikusabb változást eredményez a településképződményeinkben. Új hatótényezőkkel is számol, de hangsúlyozza, hogy a jövőben is „alapvető, meghatározó szerepe valószínűsíthető a budapesti agglomerációnak.” Feltételezi továbbá, hogy a településképződmény–településstruktúra földrajzi kiterjeszkedése nyugati irányban, a Duna menti sávban érvényesülhet leglátványosabban. Pozsony kisugárzó hatásának erősödését véli. Közép-Dunántúl térségében Székesfehérvár és Veszprém körül, valamint a szomszédságában egy összefonódó nagy településtest kialakulása is feltételezhető. Észak-Magyarországon a nehezen leküzdhető válsághelyzet miatt markánsabb strukturális változással nem nagyon számol. Az Alföldön Debrecent és a körülötte elhelyezkedő hajdúvárosokat felölelő együttes és a Békéscsaba központi településstruktúra tölthet be meghatározó szerepet. Számítani lehet a Szeged központú településegységek további kiterjedésére is. Feltehetően a szerkezeti átalakulás folyamatában újabb településekkel fognak gyarapodni a településképződmények.

A terület- és településtervezésben jártas tapasztalt szakember nagy ívű, átfogó gondolatokat ébresztő könyve különösen aktuális, és hasznos lehet a régóta tervezett közigazgatási reformon munkálkodó szakembereknek, érdeklődőknek, mindnyájunknak. A könyv megjelenésének még egy aktualitása, hogy a szerzőnek idén ünnepelhetjük 80. születésnapját. Ezúton is köszöntjük.